

La Bøkfjorden friskne til igjen

Skal ny gruvedrift med gamle metoder på nytt få pøse ut 4 mill tonn med gruveslam og 72 tonn giftige kjemikalier rett i fjorden? Hvorfor krever ikke våre politikere og myndigheter at gruveindustrien utvikler alternative løsninger, når resten av verden har satt foten ned for sjødeponi fra gruver?

Selv om miljøtilstanden gradvis er blitt bedret 10 år etter avviklingen av gruvedrift og stans i utslippene, vil ikke fjorden tåle nye utslipp uten at det får store negative konsekvenser for vannmiljøet og den økologiske tilstanden. Vannkvaliteten i deler av fjorden klassifiseres som «kjemisk dårlig miljøtilstand», hvilket vil si at kvalitetsgrensen allerede er overskredet. Lovverket tilsier at det ikke er tillatt å forverre en allerede definert dårlig vannkvalitet.

Bøkfjorden ble mest nedslammet i siste driftsperiode

For tiden planlegges ny gruvedrift, med nye utslipp til Bøkfjorden. Under overflata er fjorden fortsatt sterkt preget av årtier med utslipp av gruveslam iblandet giftige kjemikalier. Det fins ingen presis statistikk over hvor mye som er gått ut fjordsystemet, men anslagsvis er det mellom 110-150 millioner tonn finmalt avgang. I de første 60 årene gikk slammet ut i Langfjorden, inntil Slambanken nær tettet fjorden helt. På 1970-tallet ble slamrenna lagt rett ut fra Kirkenes, og gruveslammet sluppet ut i indre del av Bøkfjorden. Nedslammingen av fjordbunnen strekker seg 7 km utover, til Reinøya.

Slammet ble tilsatt vannbehandlingskjemikalier, som skulle binde opp partiklene slik at de raskt la seg på bunnen som fast masse. Fiskerne kunne likevel fortelle om grumsete fjord helt ut til Varangeren. Undersøkelser har påvist partikler og kjemikalierester helt ut til 15 km fra utslippsstedet. Det finmalte slammet frigjorde også mineralske partikler, som kunne forbli svevende lenge i vannmassene. Av disse er det forhøyet kobbernivå som mest har bekymret fagmiljøene, samt at finmalingsgraden tilsier at avgangsmassen trolig må defineres som nanomateriale.

Kjemikaliebruken økte med årene

Det var en økende bruk av giftige vannbehandlingskjemikalier i siste driftsperiode, fra 35 tonn til hele 72 tonn kjemikalier ut i fjorden hvert år. Kjemikaliene er på ulike vis giftig for vannlevende organismer. 50 tonn av dette er et polyakrylamid, som inneholder stoffer som er svært giftige og kreftfremkallende. Men de brytes raskt ned i sjøvann, og er dermed bare problematisk mens utslipp pågår. De resterende 22 tonn med polyDADMAC er derimot regnet som mer problematisk, da det er ekstremt langsomt nedbrytbart, og meget giftig for vannlevende organismer. Dette er en plastvariant som sees på med bekymring, og bruken av dette i ulike sammenhenger ønskes stanset.

Gruva startet å slippet ut polyDADMAC i 2010, uten tillatelse! Forholdet ble meldt til tilsynsorganet KLIF, uten at de tok tak i det. Naturvernforbundet og NU anmeldte da de ulovlige utslippene, noe som fikk KLIF på banen. Det endte med at KLIF først ga gruva en midlertidig tillatelse, og deretter permanent tillatelse til utslipp av stoffet. Saken ble så henlagt av politiet, og boten på kr 300 tusen ble trukket tilbake. I 2013 hevdet Sydvaranger Gruve at de jobbet for å bytte ut

dette stoffet, men det skjedde ikke. I stedet fikk de tillatelse til å øke utslippene videre.

Myndighetene må stille krav

Er det ikke mulig bytte ut disse kjemikaliene, eller få en stopp på slamutslippene? Ingen ansvarlige myndigheter har hittil satt krav om det. Fortsatt er det i praksis gratis å forurensne fjorden. Likevel viste det seg i 2009, da lokalbefolkningen gjorde opprør og dannet Folkeaksjon mot årlig utslipp av 500 tonn Lilaflot, at gruveselskapet kunne ta grep. Da kommunestyret forlangte at det ble utarbeid en konsekvensutredning, så bedriften seg nødt til å jobbe med å finne alternativer. Det ble utviklet en mekanisk skylleprosess med sikteanlegg, hvor bruken av det svært giftige kjemikaliyet ikke var nødvendig. Lilaflot-søknaden ble trukket tilbake, og konsekvensutredningen ble stoppet.

Historien om Lilaflot forteller oss at teknisk utvikling, med mindre forurensning, ikke kommer uten press og klare myndighetskrav. Den tid bør være forbi da det skal være lov å fylle fjorden med gruveslam iblandet giftige partikler. Utvikling av samfunnet her må ikke bety vekst av gigantiske gift- og avfallsproblemer som ødelegger økosystemene i fjorden. Det vi trenger er fjorder som produsere oksygen og næringsrikt marint liv for en mer bærekraftig framtid. La Bøkfjorden friske til igjen!